

NOF avd. Finnmark

c/o Randi Blix Sivertsen
Melandsgata 12
9602 Hammerfest

e-post: finnmark@birdlife.no internett: www.birdlife.no/finnmark/

Fylkesmannen i Troms og Finnmark
Statens hus
9815 Vadsø
fmtfpost@fylkesmannen.no

Deres ref.

Deres kontaktperson

Vår ref.
20200039

Vår kontaktperson
Martin Eggen

Dato
26.03.2020

Høringsuttalelse om farledsutdyping inn til Leirpollen i Tanafjorden – Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Kystverket søker om tillatelse til mudring og dumping for å utbedre farleden inn til Elkem i Leirpollen i Tana kommune. NOF takker for anledningen til å komme med våre vurderinger. Tanamunningen naturreservat ble opprettet på grunn av at det er et stort område med svært betydelige naturverdier. Det er lite berørt av inngrep, og har et delta- og estuarieområde som har fått utvikle seg naturlig. Tanamunningen har også internasjonal status som ramsarområde, og er utpekt som IBA (Important Bird and Biodiversity area) av BirdLife International. Vi har internasjonale forpliktelser til å ivareta naturverdiene i Tanamunningen på best mulig måte. NOF ber innstendig om at det ikke foretas mudring eller andre inngrep i området. Etter vårt skjønn foreligger det ikke vektige argumenter for at dette er nødvendig.

NOF har allerede kontaktet Ramsar-konvensjonens sekretariat angående planene om mudring. Dette er et av de aller viktigste naturområdene vi har i Norge, også med tanke på internasjonalt ansvar overfor enkelte fuglebestander. Vi regner med at det ikke blir gitt noen tillatelser før Ramsar-konvensjonens vurderinger foreligger. De planlagte inngrepene er av en slik karakter at de kan føre til endret økologisk karakter i området, noe som vil være et helt klart brudd med konvensjonen.

Konklusjon og oppsummering

- Mye kunnskap har kommet fram gjennom konsekvensutredningen tilknyttet den planlagte mudringen. Kunnskapsgrunnet for å kunne vurdere en evt. tillatelse til mudring er god. Rapporten legger fram viktige opplysninger spesielt om silartene i området. Havsilen er den dominerende arten, og den er lokalt tilpasset. Negativ påvirkning av arten vil få store negative konsekvenser for annet naturmangfold, deriblant laks og ulike sjøfugler. Konsekvensene øker dersom områdets betydning for sil svekkes over lengre tid, eller dersom konsekvensene av selve tiltaket blir så betydelige at bestanden ikke klarer å restituere seg selv.
- Multiconsults konsekvensutredning og deres kunnskapsvurderinger er forsiktig i ordlyden når det gjelder den konkrete påvirkningen på sil. *Man tror ikke, regner ikke med, antar* osv. er formuleringer som går igjen. Området som skal mudres er et særdeles attraktivt område for silen i Tanamunningen. Grabbprøvene som ble gjennomført i forbindelse med konsekvensanalysen viser stort innhold av sil. Det er NOFs klare mening at man ikke må tillate mudring så lenge konsekvensene av tiltaket er så usikre som de er.

- Vi merker oss at det ikke legges fram dokumentasjon på hvorfor det går så lang tid som opptil 60 år før det må foretas vedlikeholdsmudring. En kunstig renne som delvis vil gå på tvers av de lokale strømretningene vil kunne fange mye sand. Erfaringer fra andre deler av verden viser at arbeidet må gjentas allerede etter et par år. Ved et slikt scenario vil påvirkningene på reservatets naturverdier bli radikalt endret, og forsterke allerede press på naturen fra f.eks. klimaendringer. Innkjøp av større båter o.l. som følge av en mudring vil legge et betydelig press på vedlikeholdsmudring, så eksakt kunnskap om slike fremtidige behov er essensielt. Slik kunnskap finnes ikke.
- Dagens begrunnelse for mudring er at farleden skal standardiseres. Da blir Kystverkets ønske om standardutforming en direkte redusering av det som er igjen av urørt natur. I verneforskriften er det åpnet for «nødvendig mudring». Konsekvensutredninger dokumenterer ikke, ei heller sannsynliggjør, at en mudring er nødvendig. Da må vi gå imot alle planer som går lenger enn alternativ 0 – å opprettholde dagens dybde. Det har vært mer enn 15 000 skipspasseringer i sundet uten uhell. Dette til tross for at man de siste årene har sluppet lostvang.

Bakgrunn

Da Tanamunningen ble vernet i 1991 fikk Elkem Tana inn en formulering i verneforskriften om at man skulle kunne gjennomføre en «nødvendig mudring» i farleden gjennom Tanamunningen naturreservat. I 2015 presenterte Kystverket foreløpige planer for en slik mudring på et møte på rådhuset i Tana. Begrunnelsen var da at farleden hadde blitt smalere og grunnere. På spørsmål om hvor mye smalere og grunnere det hadde blitt var svaret at de ikke visste dette, fordi de hadde ikke målt.

Dybdene i områdene har etter starten på planleggingsarbeidet blitt målt. Resultatene av dette skulle vi få fra Kystverket. Etter flere purringer fikk vi beskjed om at dybdemålingene var graderte og ikke kunne deles (Kystverket v/Arnt Edmund Ofstad i mail, 21. januar 2017). I det skriftlige materialet som etter hvert ble sendt ut stod det at en grunnstøting med påfølgende oljelekkasje kunne få store konsekvenser for laksen i Tanavassdraget. Dette kunne igjen få store følger for folk bosatt langs elva. Elkem Tana gikk deretter ut i avisa Finnmarken og uttalte at rederiet skulle gå over til større skip, og dermed måtte også farleden utdypes. Dagens begrunnelse fra Kystverket er at farleden ikke følger Kystverkets standarder for farleder. Det er vår klare mening at dette ikke kan karakteriseres som «nødvendig mudring» i henhold til verneforskriften for Tanamunningen.

Usikkerhet rundt konsekvensene av tiltaket understreker alvorret i situasjonen. Dette gjelder spesielt for nøkkelarten hav(sil). Fylkesmannen har påpekt at Tanamunningen inneholder naturtyper av stor internasjonal viktighet. De økosystemene som man finner i området, har vært under sterkt press de fleste steder. Tanamunningen er Norges største fjærområde, og et aktivt marint delta. Naturtypen er blant de mest nedbygde over hele verden, og står oppført som sårbar (VU) på rødlisten over naturtyper. På verdensbasis er over 80 % av all våtmark allerede ødelagt.

Regjeringen har siden 2016 hatt denne mudringen på statsbudsjettet med en ramme på 125 millioner. Begrunnelsen i statsbudsjettet har helt fram til det siste vært at man ville sikre fortjenesten til de som bruker farleden. Det har ikke kommet frem at dette i praksis er en subsidiering av ett enkelt selskap, som gjennom tillatelse til mudring kan gå inn med større skip og effektivisere gruvedriften.

Diskusjon av konsekvensutredningen

Innledning

Da planen om mudring av Tanamunningen først ble lagt fram, uttalte Kystverket at de egentlig ikke trenger å gjennomføre en konsekvensvurdering av dette prosjektet. Det ble imidlertid likevel stilt krav til at en slik analyse måtte gjennomføres. Konsekvensutredningen har forskjellige scenarier for hva som skal gjøres:

- Alternativ 0: Ikke gjøre noe, la naturen gå sin gang. Eller bare mudre hvis dagens grunneste område blir grunnere.
- Alternativ 1: Bare mudring av de grunneste områdene.
- Alternativ 2: Alle områder utdypes ned til -9 meter, noen til -11.

Ulike tidspunkt for mudringen er diskutert, enten vinter eller sommer.

Kystverket ønsker å gå for alternativ 2, som utgjør det største inngrepet i området. I konsekvensutredningen anbefales det mudring om sommeren. Man anslår at det vil kunne gå 40–60 år før man må foreta en ny mudring (såkalt vedlikeholdsmudring), men dette er ikke sannsynliggjort eller begrunnet faglig.

Tanamunningen naturreservat er landets største fjæreområde, og er samtidig det stedet i Norge hvor vi finner den største ansamlingen av laksand. Her samles flere titalls tusen laksender på ettersommeren for å gjennomgå fjærskiftet. Disse utgjør til sammen hele 30 % av alle hannene i Europa! Foto: Eirik Grønningsæter

Konsekvenser

Konsekvensutredningen beskriver naturverdiene og fuglelivet godt. Det pekes på at det er over 50 rødlistede arter i området. Tanamunningen naturreservat ble opprettet i 1991 for å ta vare på det største uberørte elvedeltaet i Norge. Reservatet har Ramsar-status, og er det viktigste området for fiskender og dykkender i Norge. Ansamlinger på opptil 25 000 – 30 000 laksender og svært store mengder silender og havelle (globalt truet, sårbar) registreres jevnlig her. Deltaområdet har stor næringsproduksjon for endene, og brukes til fjærskifte, overvintring og som rasteplass under vår- og høsttrekk av en rekke arter våtmarksfugler. Reservatet har derfor også status som IBA-område (Important Bird and Biodiversity Area).

Omfattende informasjon om konseptet finnes på BirdLife Internationals nettside:
<http://www.birdlife.org/datazone/site>.

En viktig grunn for fredningen og området verdi er de uberørte geomorfologiske forholdene i området. Under hver flom transporterer Tanaelva store mengder løsmasser som avsettes i sandbanker ned mot munningen. Tanamunningen er det største deltaområdet i landet som ikke er påvirket av større inngrep, og det mest dynamiske av slike system i Norge.

Silen er som det blir nevnt flere steder i konsekvensanalysen en nøkkelart i området. Alle større fiskepredatorer er avhengige av den, og i tillegg innvirker silen indirekte på hele økosystemet, ikke minst fuglelivet.

Silen i området består av *lokaltilpassede silbestander* som det ofte vil være vanskeligere å få reetablert, ifølge konsekvensutredningen. Silen i Tanamunningen er altså genetisk tilpasset til å leve akkurat i dette området. Ved en reduksjon av bestanden vil det ikke kunne komme inn sil utenfra som erstatter den tapte mengden. Dette kan vi sammenligne med de mange fjordtorskbestandene som er ødelagt i Norge. Selv om det er mye torsk utenfor kysten, kommer ikke denne inn i fjordene og erstatter det som har blitt borte.

Dersom silen påvirkes negativt forventes dette å påvirke hele økosystemet, skrives det også i konsekvensutredningen. Svært mange andre arter beiter på sil, inkludert fisk som torsk, sei og hyse, samt hval og andre sjøpattedyr. Både nise og vågehval oppholder seg i munningsområdet hvert år. Videre i konsekvensutredningen står det at *silbestanden i hele dens utbredelsesområde er avtakende*. Det minker på sil langs kysten og i de åpne havområdene våre. Dette har stor negativ konsekvens for sjøfuglene våre. Alkefuglene sliter med å finne mat nok til å få fram unger, arter som rødnebbterne og krykkje forsvinner fra mange hekkeplasser. Makrellen beiter yngel fra sild og torsk i mangel på sil. Utredningen slår videre fast at en reduksjon av silmengden er skadelig for både laksefisk og fugl i Tanamunningen.

Tiltaket med mudring av Tanamunningen er tenkt gjennomført fra slutten av mai og framover gjennom sommeren 2021. Tidspunktet er valgt ut av Kystverket fordi silen da er i de frie vannmassene, i motsetning til om vinteren da den ligger i dvale i sanda. Området hvor det har blitt funnet de klart største mengdene sil er nettopp i farleden der mudringen skal skje. En vintermuring vil kunne ta knekken på en stor del av bestanden. Mye vil bli pumpet opp og drept, og mye kan bli begravd av massene som dumpes.

Lokalt ved Tanamunningen kalles gjerne silen for *bakkesil*. Navnet kommer kanskje av at den graver seg ned når den blir skremt. Tidligere var det vanlig å grave opp slik sil for å bruke den som agn. Denne taktikken vises veldig godt på de grabbprøvene som ble tatt. I alle grabbprøver var det sil, og mest i de områdene man ønsker å mudre. Usikkerheten knyttet til konsekvensene for sil er bl.a. knyttet til nettopp dette momentet.

Konsekvensutredningen slår fast at påvirkningen av laksefisk vil være av relativt få års varighet. Begge elvene som blir nevnt, Julelva og Tanaelva, har en historisk lav bestand. Sjørøya i Julelva er nesten borte, og laksebestanden i Tanaelva er så lav at mange av de over 30 bestandene i elva ligger langt unna gytebestandsmålene. En ytterligere reduksjon kan bli katastrofal.

Farleden fra Lavonjarg til Stangnes er et svært viktig beiteområde året rundt for en rekke rødlista fuglearter. Sommeren gjennom beiter krykkje (sterkt truet, EN), fiskemåke (nær truet, NT), ærfugl (NT), teist (sårbar, VU) og mange andre sjøfuglearter i skipsleia. Dette er i den perioden mange av dem skal klare å fange sil både til eget bruk og til unger. Vi understreker at mudringen er tenkt på det stedet i Norge, og på det tidspunktet, hvor vi finner den største ansamlingen av laksand, hvor hele 30 % av alle hannene i Europa samles for myting. Opp mot 30 000 individer samles her på ettersommeren.

Deler av mudringen skal foregå nær Kobbsanda. Fra midten av juni til begynnelsen av juli kaster selene unger på denne sanda. På denne tiden er de nokså vare, og vil kanskje forflytte seg vestover når ungene skal fødes. Da blir de liggende i selve elveutløpet. Mudringen kan også føre til at selen ikke finner mat nok til å fø opp ungene. Trykket mot anadrome laksefisk kan dessuten øke. De ytterste områdene hvor mudringen skal foretas brukes hver sommer av mange niser og noen vågehval. Begge disse artene går helt inn på noen få meters dybde i jakten på sil.

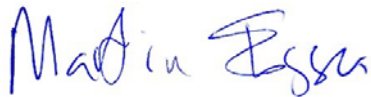
Tanamunningen er trolig det viktigste leveområdet for havelle i Norge. Etter at havellene er ferdige med hekkingen, begynner de å trekke mot Tanamunningen. I september og oktober kan det være minst 5 000 individer i området. Havella spiser vanligvis bunndyr som snegler og andre evertebrater. I Tanamunningen tar de også for seg av de store mengdene sil utover høsten. Når silen går i dvale i november, minker det på mengden haveller. Det overvintrer likevel et betydelig antall haveller i området. Arten er globalt truet (sårbar, VU), og verdensbestanden kan ha blitt redusert med så mye som 50 % på få generasjoner. Foto: Martin Eggen

Til slutt

Kystverket knytter planene om mudring til Elkems planer om utvidelse av gruveområdet. Her er det naturlig å påpeke at Elkem ikke har fått tillatelse til en slik utvidelse.

Konsekvensutredningen for gruveutvidelsen peker på at en utvidelse vil medføre store negative konsekvenser for reindriften, og derfor har derfor har også styret i Finnmarkseiendommen (FEFO) gitt et tydelig nei til utvidelse. Merk derfor at en mudring vil legge større press på både FEFO og reindriften i området.

For Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Martin Eggen
Naturvernrådgiver NOF

Øystein Hauge [sign.]
Naturvernkontakt NOF avd. Finnmark

Vedlegg

Brev til Ramsarkonvensjonen desember 2019: Concerns regarding proposed dredging within Ramsar site 1197 (Tanamunningen)

KOPI:

Miljødirektoratet
Klima- og miljødepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet
Tana kommune
Finnmarkseiendom (FeFo)